

BUTLLETÍ DE LA COLÒNIA I VILA DE FORCALL

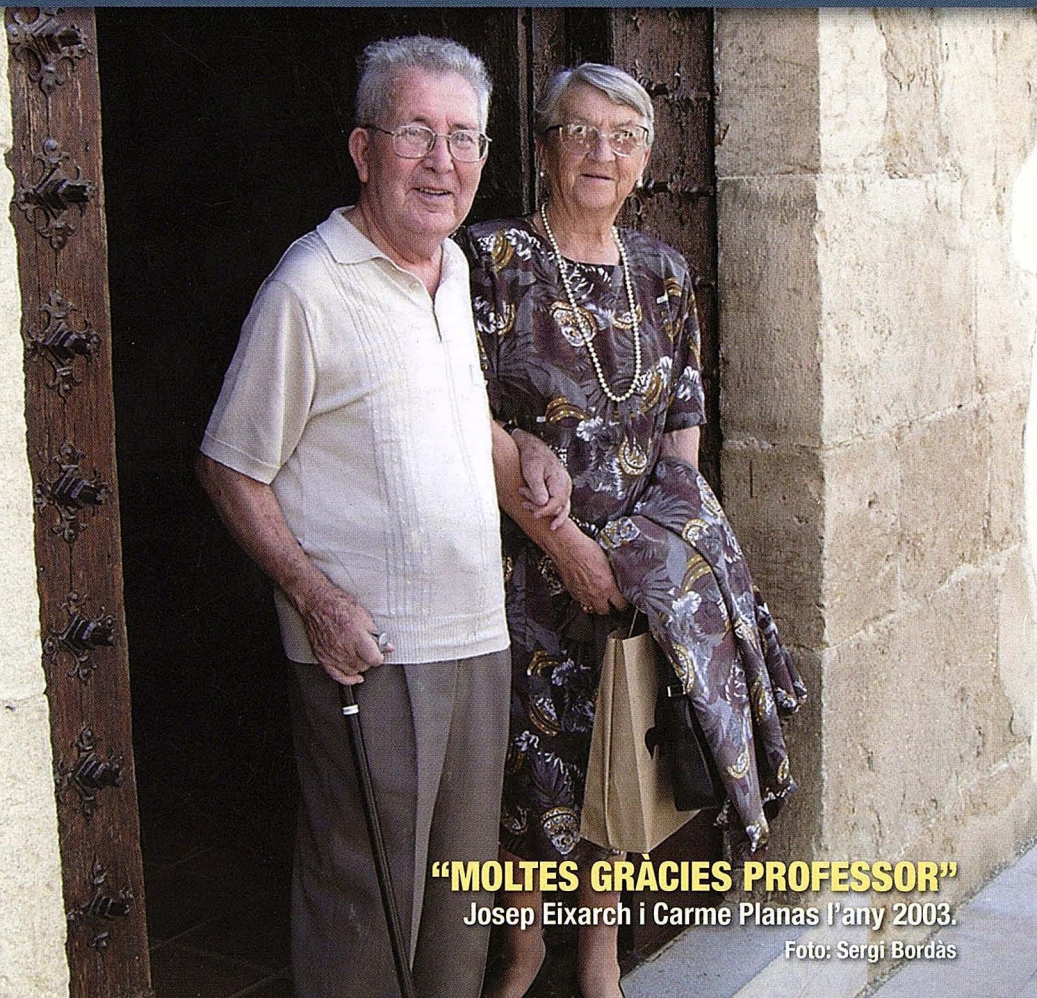
Bisgarçis

ANY LI

Nº 312

HIVERN 2012

DIPÒSIT LEGAL: B. 12.028-70

“MOLTES GRÀCIES PROFESSOR”

Josep Eixarch i Carme Planas l'any 2003.

Foto: Sergi Bordàs

EDITORIAL

■ UN FORCALLANO EJEMPLAR

José Eixarch, como secretario fundador de la Colonia en 1958 tuvo el encargo de registrar tanto los eventos como los planes de la naciente asociación. Aparecieron así, las primeras hojas informativas con cuatro secciones, Comentarios, Sección oficial, Noticiero y Colaboración. En 1961 decidirá ponerle en la cabecera de la hoja "Bisgargis". Había nacido el boletín de la Colonia. En 1966 aparecerá oficialmente el apartado "Pinceladas de la historia forcallana" precursor de las actuales "Pinceladas históricas". Se empezaba así el libro de historia de Forcall y la razón por la que más de 50 años después Bisgargis y José Eixarch siguen unidos y vivos en el corazón de los forcallanos.

Pocas veces en la vida coinciden en el tiempo situaciones que se potencian una a la otra como ocurrió con la hoja de la Colonia y las pinceladas. José Eixarch con su infinita curiosidad y su bagaje académico que le permitía interpretar y valorar sus hallazgos, encontró una vía de comunicación con lectores ávidos de descubrir su pasado y conocer a sus predecesores. De esta manera sus artículos no quedaban limitados a los estudiosos de la zona, llegaban a quienes mantenían la continuidad de su querido pueblo. En las reuniones de Colonia, sobre todo en los primeros años, se dedicaba un esfuerzo considerable a mantener a raya la charla entre los asistentes. En parte porque eso era uno de los alicientes de jornada, hablar y hablar con todos, ponerse al día, contrastar

Josep Eixarch a l'Arxiu de la Corona d'Aragó l'any 1996

noticias. Cuando el teléfono se usaba sólo para emergencias, las reuniones tenían en el cambio de impresiones su "salsa". Pero cuando José Eixarch decía "Sabeu a on estave.."o "sabeu que", se iniciaba un silencio religioso, sólo cortado por algún ooh! o algún "t'apaix"! Él sabía que como fluye un río, sus descubrimientos estarían en papel tan pronto como su actividad se lo permitiera, porque siempre tenía los lectores esperando.

En segundo lugar, su interés y entusiasmo ha sido la semilla que ha despertado una curiosidad contagiosa entonces y ahora. Sobre Forcall hay libros, folletos y artículos que forcallanos y simpatizantes siguen escribiendo y que asombran a quienes nos visitan. Las pinceladas históricas siguen con buena salud tal como él había deseado.

José Eixarch se marcha con los deberes hechos y seguirá imperecedero en el corazón e historia de los forcallanos.

ENS ACOMIADEM D'EN JOSEP EIXARCH FRASNO (1915-2011)

Com veieu, aquest exemplar del Bisgargis està dedicat en gran part a la memòria del nostre estimat Josep Eixarch. Just és que ens en recordem quan gracies a ell no han estat oblidats tants noms, històries i personatges forcallans.

A la Colònia hem tingut el privilegi de ser testimonis de ben a prop dels resultats de la seva valuosa recerca històrica sobre fets i gents de Forcall, doncs sovint els compartia amb nosaltres en les nostres reunions.

Vull expressar el meu condol a la seva

esposa, així com la enorme gratitud de la nostra associació per la seva infatigable i reeixida tasca en benefici del nostre poble. Ningú millor per manifestar el sentiment de la Colònia que el nostre anterior president que podrà afegir a les meves paraules de reconeixement i agraïment d'altres d'admiració i estimació al seu oncle. Antoni, et cedeixo amb molt de gust la paraula.

Ferran Sales

President Colònia Forcallano-catalana

De bon segur a tots el socis de la Colònia Forcallano-catalana els ha dolgut el traspàs d'un dels fundadors de l'associació i creador d'esta revisteta que tenim a les mans, el "Bisgargis".

Era l'únic que sobrevivia d'aquella fornada de forcallans emigrats que tan volien al seu poble.

Poques vegades em sentiré tan honrat de ser el representant dels "compatricis" - li agradava anomenar així als nascuts com ell, al Forcall- com ara que em toca acomiadar-lo en nom de tots els socis i simpatitzants de la Colònia i lectors del "Bisgargis" a la vegada que fer extensiu el condol a tota la seva família, en especial a la Sra. Carme Planas, la dona que sempre va estar al seu costat.

En Josep Eixarch de "ca Cameta" ja no hi és.

Els que hem descobert la història i costums de l'estimat Forcall pels seus llavis, de la manera que ho contava..., de la manera que tots els que l'escoltàvem ens quedaven envadalits, ara pensem i qui ens explicarà ara totes aquelles troballes?... , qui continuarà en els estudis de la toponímia forcallana? - es un dels treballs que li va quedar pendent de portar a terme-, qui buscarà ara coses del poble en els arxius de les parròquies,

dels notaris, que a ell tan li agradava de remenar...?, qui ens explicarà "aventures" com les del Groc... i vivències com les del "Tio Muerte"? . Aquella generació ens ha dit adéu amb la marxa del professor. De l'últim que sobrevivia. Abans l'havien precedit persones tan notables com el pare Jaime, en Sabater... en Ferrer, la llista es llarga. A tots, gracies pel llegat que ens han deixat: l'amor a la nostra terra, a eixos bancals que pedra a pedra i dia rere dia, amb molta suor i a vegades poc menjar, vàrem construir els nostres avantpassats, al Forcall. Ara ens quedem nosaltres en primera línia i si no som capaços de continuar la seva labor, al menys tenim l'obligació de perpetuar-la. Que no es perdi el que ell va investigar i estudiar i que les generacions que venen tinguin coneixement de qui va ser el que amb constància va anant desentranant el passat, les nostres arrels.

Des d'estes línies volem demanar a l'Ajuntament del Forcall que consideri la possibilitat de donar el nom de "Josep Eixarch" a un carrer o a una placeta, del nostre poble i en això ens volem afegir i ser solidaris a altres peticions similars.

Professor, que al cel siguis.

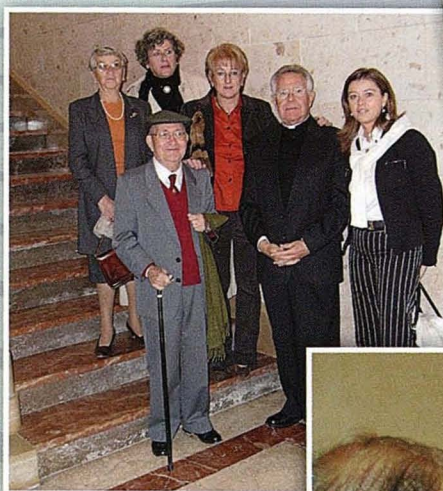
Antoni Eixarch Cardona

Al seu despatx a Forcall l'any 1992

Entrevistat per Antoni Eixarch l'any 2003

Reunió de la Colònia a Tortosa l'any 1997

A la residència de Tortosa l'any 2003 amb l'equip de treball del llibre de "La independència de las aldeas de Morella"

Al 2006 en la seva darrera visita a Forcall, amb Henri Bouché i Santiago Pérez.
Fotos: Sergi Bordàs

JOSÉ EIXARCH FRASNO, IN MEMORIAM

El passat 28 de novembre de 2011 moria a la residència diocesana d'ancians "Sant Miquel" de Tortosa, a l'edat de 96 anys, José Eixarch Frasno, fill predilecte de Forcall, historiador erudit del seu poble, de la comarca i de Viladecans, d'on també era fill adoptiu.

La direcció del butlletí Bisgargis, fundat sota el seu impuls i interès el 1961, m'ha demanat unes ratlles biogràfiques sobre el meu tio, patriarca de les lletres forcallanes i reconegut historiador, incansable investigador d'arxius i documents antics per esbrinar i poder presentar la història de la seva estimada "pàtria xica", com a ell li agradava qualificar, Forcall.

José Eixarch naix a Forcall l'11 d'abril del 1915. Darrer dels cinc fills que van arribar a la maduresa en la família formada per Antonio Eixarch i Mariana Frasno. Allí, al "Colegio de les hermanes", va aprendre les primeres lletres i, a casa, l'ofici típic del poble en aquell moment, fer espardenyas.

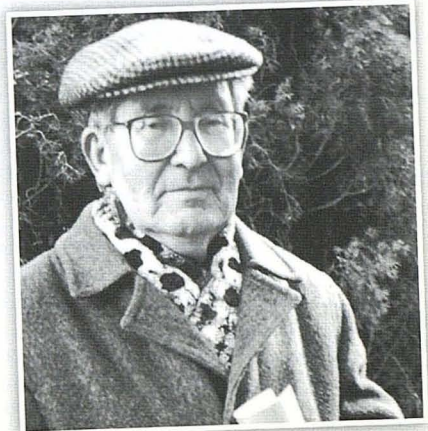
En quedar orfe de pare i mare, el 1927 és acollit pel seu oncle, canonge ardiaca de la Catedral de Tortosa, Dr. Bernardo Frasno, ingressant en el Seminari Conciliar de Tortosa on inicia els estudis de la carrera eclesiàstica. La guerra civil interromp aquest camí i no és fins al 1939 que pot reprendre els seus estudis, aquesta vegada de magisteri, a Castelló, on obté el títol de mestre el 1941. Poc temps exerceix aquesta missió en Forcall, traslladant-se a Barcelona on, a més de fer classes, el 1948 es llicència en "Filosofia i lletres, secció de filologia clàssica". Allí, a Barcelona, coneix i es casa, el 1949 amb Carmen Planas Civil, amb la que crearà una família de la que naixeran dos fills: Josep Maria i Andreu.

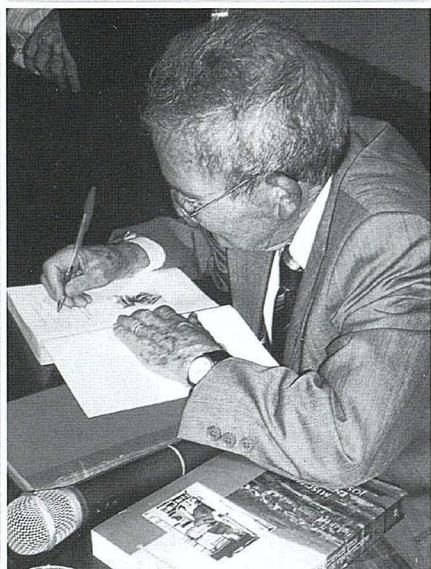
L'Institut de Segona Ensenyança de Badalona, durant dos cursos, i les "Escoles pies de sant Anton", de Barcelona, durant 29 anys, van ser els dos centres on ell va impartir classes de Llatí i Humanitats.

Però la seva tasca d'investigador i historiador, de "Catedràtic de la història de Forcall", no comença fins que el 1955 pren com a segona residència Viladecans. Encuriósit per saber les arrels del nom del

poble s'entrevista amb l'alcalde i el rector de la localitat que no li saben donar raó. El que per un altre hagués estat una barrera i un fre, per al nostre il·lustre forcallà va ser un estímul, inici de la seva llarga tasca investigadora i divulgadora de la història de Viladecans i sobretot de Forcall, ampliada als pobles de la comarca i a la ciutat de Tortosa. Allà, a Viladecans, organitza conferències, programes de festes per divulgar la història que va descobrir, una exposició històrica... tot per donar a conèixer als vilatans la història del poble i les seves arrels.

Però de Forcall no s'oblida mai. El seu amor al nostre poble, "un forcallà pels quatre costats", el porta a fundar, el 1956, amb un grup de paisans, la "Colònia Forcallano - Catalana" de la que és el primer secretari i ànima mäter durant molts anys. Només acabar les festes, a finals d'any, ja publica el full de la constitució de la Colònia i fins el número 27 d'aquests fulls, del juliol de 1959, signa com a secretari al costat del seu germà Bernardo, president de la Colònia des de setembre de 1958. Els anys següents apareixen uns folis amb cròniques de les festes, de les reunions de la Colònia, una visita il·lustre, etc. que sempre signa "el cronista" i que suposem seria el mateix José Eixarch. El 1961 apareix el primer número del Butlletí "Bisgargis", però no és fins el número 22, de gener de 1966,

Dedicant llibres l'any 2006

quan apareix per primera vegada la secció "Pinceladas de Historia Forcallana", que després es titularà "Pinceladas históricas", i en les que durant anys, José Eixarch divulgarà la història forcallana amb aquell to sempre viu, interessant i engrescador que feia les delícies i l'espera de tots els lector de Bisgarcis per descobrir coses noves del nostre poble i per comprendre millor l'actualitat. De fet, aquell primer article es titulava "Antigüedad de Forcall". Del seu rigor científic i històric parlen la multitud de cites que, sense ser carregoses, acompanyen els seus articles. Al primer, 3, al segon, titulat "Forcall, aldea de Morella", 7! I així va ser sempre, fins el final. La seva seriositat i competència en els treballs presentats l'han portat a fer unes obres que sempre seran el "pal de paller" en el que els historiadors que després tractaran els temes hauran d'acudir a consultar, a completar o a esmentar, sense poder-les el-ludir, ni oblidar.

Per ell sabem de la Moleta, de la guerra del Groc, de les hortes de Forcall, dels molins, de la santantonà, dels orgues i els organistes de Forcall, de la devoció a la Mare de Déu

de la Consolació i a sant Víctor, de les Confraries de Forcall, de les celebracions del II Centenari de l'arribada de les relíquies de sant Víctor al poble, dels grans personatges de la història forcallana...; en la història comarcal: d'ell ve tot el que sabem sobre la independència de les aldees de Morella. I tantes coses de Sorita, la Mata, Castellfort, Cincorres, Todoella, Olocau, Ortells, Villores... i del seu poble d'adopció: Viladecans.

El mateix any 1966 apareix un preciós programa de festes que el José Eixarch organitza com el primer "llibre" d'història forcallana. A la seva ploma i investigació suma la dels millors especialistes que en aquell moment han tractat i coneixen alguna de les pàgines de la prehistòria, de la història, de l'art... de Forcall. El 1968 serà repetida amb èxit aquesta experiència. La següent no serà fins el 1986, en ocasió del programa de Festes amb motiu del Tercer Centenari de l'arribada de les relíquies de Sant Víctor a Forcall. I l'experiència que consolidarà aquest estil que ell ha creat i impulsat serà la del programa de Festes de sant Antoni del 1990. Des d'aquell moment, cada any per sant Antoni, i per les Festes dedicades a la Mare de Déu de la Consolació i a sant Víctor, ix un notable programa amb articles i fotografies que

Reunió de la Colònia l'any 1958 a les Escoles Pies de Sant Anton de Barcelona

són honra del poble de Forcall. El 1978 es jubila de la tasca docent, i a l'any següent es trasllada a viure a Forcall. Ple de salut pot

gaudir encara catorze anys investigant per la comarca, publicant en Bisgargis, el full "Tercer Centenario", "III de la Cruz Cubierta de Zorita", "Butlletí d'amics de Morella i la seva comarca", "Boletín Cincorres", "Penyagolosa" revista de la Diputació de Castelló, al diari "Mediterráneo", a la revista comarcal "Au!" i als programes de festes de la Todolella que ell mateix impulsa i dirigeix. Però el temps de Forcall li dona també ocasió de publicar les obres més voluminoses. "Órganos y organistas de Forcall", "Aportación a la historia de Forcall", "La Mata, aportación gráfico-documental", "Les arrels històriques de Viladecans. Segles XII - XVIII", "Forcall i pueblos de la comarca dels Ports. Trabajos históricos 1966 - 1993". El 1993, amb la seva esposa, es trasllada a viure a la residència diocesana d'ancians de Tortosa. Com que gaudeix de bona salut encara es dedicarà anys a visitar els rics arxius tortosins: el diocesà, el capitular, el municipal i el comarcal. Encara publicarà articles en els programes de festes de Forcall, en Bisgargis i s'afegiran altres revistes de Tortosa i la comarca. Llibres, també. Una miscel·lània que ell organitza "750 aniversari de la Carta Pobla de Forcall". "1896 - 1996. 1er Centenari Parròquia del Sant Crist de la Catedral de Tortosa". "Memorias de un voluntario carlista forcallano. A. 1833 - 1874. La guerra del Groc". "Los bosques de Vallivana. Un conflicto plurisecular entre Morella y los pueblos de su comarca". "Campredó. Orígens i actualitat" on té el capítol "Les arrels històriques de Campredó". "La independencia de las aldeas de Morella. (1231 - 1691)". Aquesta ha estat la faceta més destacada del meu tio. Però no era la única. A més de la Colònia i el Bisgargis, d'ell van néixer l'Exposició històrica, el "Hogar de jubilados y pensionistas Bisgargis" -per la insistència del seu germà Joaquin-, els concursos escolars per difondre la cultura, la història i les tradicions forcallanes, l'impuls i estudi de la Santantonà, les excavacions i revalorització de la Moleta, l'escola de gaiteros...Vaig presentar més extensa la seva biografia al llibre "Miscel·lània en homenatge a José Eixarch Frasnó" que l'Ajuntament de Forcall va publicar per fer-li homenatge el 2006, en

Reunió de la Colònia als Escolapis de Diputació el 9 de març del 1980, a la taula Rodolfo Sales, Xavier Fàbregas, Josep Eixarch i el pare Jaume Cellarer

ocasió del seu norantè aniversari.

Home inquiet, treballador, senzill, curiós, amb fina ironia, escriu el seu darrer article al desembre de 2003, "Pinceladas históricas: una figura ilustre poco conocida". El biografiat és Gabriel Roselló de la Torre, un personatge forcallà del que ja havia escrit en diverses vegades i amb el que es va acomiadar.

Un temps abans a mi m'havia regalat tota la seva biblioteca, i a la Junta de la Colònia Forcallano - Catalana va donar tot el material manuscrit que havia recollit en els seus 40 anys d'investigació. Un apunt me'l va donar a mi. Un "Manifiesto de los beneficios y rentas parroquiales de Forcall" que espero poder preparar i publicar en un futur no molt llunyà.

El 2006, a la presentació de la Miscel·lània dedicada al seu honor, encara va participar i parlar amb goig. Però aquell va ser el seu darrer viatge a Forcall i la seva retirada a Tortosa on va viure tranquil·lament fins que el Senyor el va cridar. Recordo les últimes paraules que li vaig dir, dos dies abans de morir: "Rese a la Mare de Déu de la Consolació i a sant Victor", "Ja ho faig" -me responde clarament-, i amb la placidesa i discreció amb la que va viure, també va morir.

El treball, l'obra, l'amor que José Eixarch Frasnó va fer i va sentir per seu poble bé el van fer mereixedor del títol de Fill predilecte de Forcall. No es mereix ara el nom d'un carrer que el recordi a les noves generacions?

Víctor-Manuel Cardona Eixarch.

MOLTES GRÀCIES PROFESSOR EIXARCH

L'alcalde de Forcall Santiago Pérez Peñarroya

Fa uns mesos ens va deixar la persona que més ha fet per a donar-nos a conèixer quina era la nostra història, la dels forcallans i forcallanes, quines eren les nostres arrels, d'on veníem. Això sens dubte, el conèixer-nos millor; fa que adquirim i assumim la nostra identitat com a poble, allò que ens ha conformat el nostre caràcter.

El professor Eixarch "Cameta", com el coneixíem i parlàvem referint-nos a ell la nostra generació, ha segut una persona exemplar i digne de rebre el reconeixement de fill predilecte, que Forcall, mitjançant l'Ajuntament de Forcall, li va concedir.

El seu treball, ha quedat reflectit en els seus nombrosos llibres, dels quals l'Ajuntament va publicar uns quants. Així, com Alcalde actual de Forcall no puc més que agrair la seua tasca desinteressada i altruista, dedicada no tan sols a Forcall, també a la seua Comarca i llocs on havia tingut contacte. En el meu temps com Alcalde, encara a la seua avançada edat, va poder col·laborar amb l'edició d'algun programa i vaig tindre l'oportunitat d'estar a la presentació del llibre de "La Independència de las Aldeas de Morella" editat gràcies a la recopilació del seu treball. Satisfet també, amb l'edició del llibre de la "Miscel·lània en Homenatge a José Eixarch Frasno", i dic satisfet perquè ell també va poder estar present a la mateixa, i això també s'ho mereixia. I institucionalment vam poder estar al seu costat, tornant-li mínimament eixe treball que ens havia deixat a tots nosaltres. Comentar que vaig decidir titular

"Gràcies" la meua intervenció en el pròleg d'eixe llibre, perquè resumeix en una paraula el que els forcallans podríem dir-li.

Recordo, com a pesar de la seua avançada edat, li enviàvem cada any a la residència on ha passat els seus últims anys, els programes de festes patronals i de la Santantonà, en els que sortien els articles que tenien a veure en Forcall i que la seua dona li llegia. I ell ens transmetia la seua alegria; perquè la tasca d'altra gent podia continuar allò que ell va ser precursor. Ell per tant, ens va donar les ganes i les eines, perquè els forcallans continuem indagant en la nostra història, animant i marcant línies que han pogut continuar altres persones, sent el iniciador d'una nova línia per saber més de Forcall. La història de Forcall ja té una persona més de la que els llibres i en anys o segles venidors, altres forcallans coneixeran. Per això, tot reconeixement es poc, tal volta altres poden estar per vindre, tornant-li honoríficament l'agraïment del seu esforç i treball exhaustiu. Privilegi poder contar amb ell i conèixer-lo personalment, la seua herència queda i deu de ser conservada, promocionada i dignificada pels forcallans, s'ha anat físicament, però queda entre nosaltres amb la documentació que ens ha deixat. Este és el seu legat, a més de la seua personalitat gentil i afable, a ell intencionalment agraiem i dediquem estes línies honorífiques.

Moltes gràcies professor Eixarch, vostè és un gran forcallà!

Rep el nomenament de Fill Predilecte de Forcall l'estiu de 1994 de mans de l'alcalde Manuel Monfort

L'HISTORIADOR DEL PORTS

Carles Ripollès

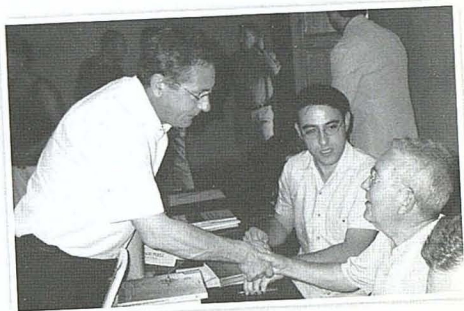
Quan va faltar el senyor Eixarch vaig fer una intervenció a la premsa comarcal amarada d'emoció i sentiment personal. En canvi, ara, amb el pas del temps, com que no estic capacitat per parlar de forcallanisme, crec que la meua obligació és destacar el seu discurs historiogràfic i quina incidència ha tingut en la mentalitat col·lectiva portenca. Des del punt de vista de la historiografia comarcal, crec que no cal entrar, en esta breu nota, a valorar en detall cada llibre o article. Cadascun té la seua importància i és útil per al públic interessat. A mi em resulta rellevant el treball sobre el Groc perquè em dona informacions clau per a entendre l'estat de guerra gairebé contínua que ha viscut esta comarca des de 1808 a 1960 i que l'ha duta a l'estat de postració en el qual es troba. En canvi, per a algú de la Mata, per exemple, el llibre sobre aquella vila li pot resultar més agradós per raons identitàries.

Amb Josep Eixarch els nostres pobles no són un "marco incomparable" de muntanyes abancalades on passen batalles entre poderosos; els nostres pobles no són uns subjectes passius o uns satèl·lits de la constel·lació morellana; tampoc són uns elements simplement reactius a Morella en cas de conflicte, com amb les murades forcallanes o de Portell. Per a Eixarch som poblacions amb interessos col·lectius i potencialitats pròpies, amb la seua economia, els interessos particulars de les seues elits dirigents, i en definitiva la seua pròpia visió del món. Crec que la principal aportació eixarquiana és presentar la importància de cadascun dels pobles dels Ports: no és el mateix Vallibona, Sorita o Morella.

Esta identitat diferenciada de cintorrans o forcallans necessita una expressió política que, en el període estudiat per Eixarch, no coincidía amb les estructures vigents i això portà a un conflicte secular que s'expressà a voltes de manera jurídica amb una interminable paperassa i a voltes amb violències de diverses classes com quan els que manaven a Morella van enderrocar el castell d'Olocau al segle XV. És bo recordar ara al 2012 les ensenyances de la història, abans que prenguem mal, perquè pareix que llevar-li l'ajuntament als

pobles menuts siga per alguns la panacea per acabar amb la crisi.

Eixarch ha permès superar, pel que fa a la història de les institucions municipals de la comarca dels Ports, una mala lectura que ha destacat durant el segle XX la connotació subalterna del concepte "aldea" com si Cati o Vilafranca no pintaren res, quan és ben just el contrari. Precisament el castellfortí Mn. Josep Segura Barreda va destacar el paper d'estes poblacions posant-les al títol de la seua obra. Només cal comparar-ho amb una obra de la mateixa època i que va inspirar algunes parts de l'obra de Segura. Es tracta del llibre manuscrit, aleshores inèdit, del morellà Mn. Francisco Oliet, que porta un títol significativament molt diferent: Historia de la muy noble, fiel, fuerte y prudente villa de Morella. Gràcies a la vasta dedicació d'Eixarch, avui no és possible, de manera honrada, explicar la història de qualsevol poble dels Ports oblidant-se dels altres. I això val tant per a la "capital imperial" com per al llogarret més despoblat de la comarca. Per acabar, vull dir una cosa: és un mal costum d'esta comarca repetir acríticament, "re-citar", els textos publicats, i fer-ho cada cop pitjor, com al joc del telèfon, distorsionant la realitat amb tantes repeticions. En canvi, Eixarch era original. Partia de zero, de la documentació original dels arxius locals i nacionals, per la qual sentia una autèntica devoció. I això és el que ha de fer un bon historiador: anar a les fonts, treballar-les i deixar-les parlar.

Presentació del llibre de la independència de les aldees de Morella l'any 2003

UN RECORD DES DE L'ARQUEOLOGIA

Ferran Arasa. Universitat de València

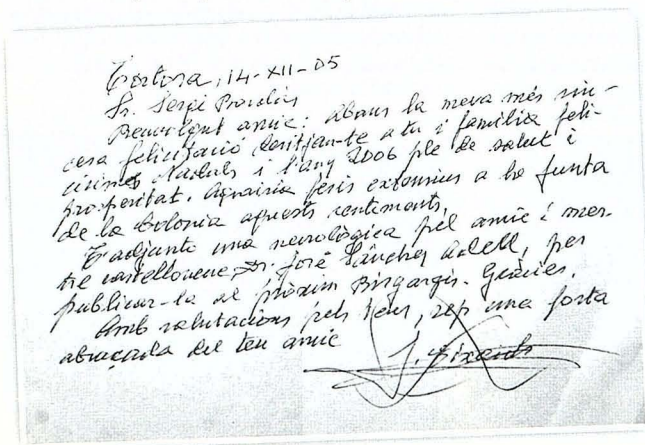
En aquestes línies vull expressar el meu sincer reconeixement per en Josep Eixarch i Frasnó, a qui em va portar l'interès per l'arqueologia de Forcall. El coneixia des de feia més de trenta anys, quan em va fer de guia en la meua primera i emocionant visita a la Moleta, una experiència iniciàtica que no oblidaré mai: aquell home menut pujant amb una envejable agilitat per una senda fins a la porta de l'antiga ciutat romana. Amb mi va mantenir sempre una actitud oberta, de facilitar les coses per treballar, i la va fer extensiva a les relacions més personals, quan ell i la seua esposa em van obrir sa casa a Forcall, en una mostra de confiança que deia molt del seu tarannà. Gràcies a ells he conegut tan bona gent i hem passat –tota la família– tans bons dies a Forcall, que aquest és també un poc el nostre poble.

Pocs dies abans que en Josep Eixarch, el 6 del mateix mes de novembre de l'any passat, va faltar Géza Alföldy, un investigador alemany d'origen hongarès que va treballar durant molts anys en l'epigrafia romana d'Hispania. Una de les seues publicacions és un opuscle de l'any 1977 on revisava la lectura de la inscripció conservada a Morella que és la clau de la identificació de la ciutat romana que va existir a la Moleta, l'antiga Lesera. Gràcies a aquella publicació, aquests dos

grans homes van coincidir, els va unir puntualment aquest emblemàtic jaciment, el mateix que anys després em portaria a mi a conèixer en Josep Eixarch.

En poc temps, doncs, han faltat les dues persones que –cadascú en el seu àmbit– més havien fet per l'única ciutat que va existir en l'antiguitat a les comarques castellonenques: l'un recuperant el seu antic topònim, l'altre donant a conèixer la seua importància i promovent un museu local per exhibir-ne les peces arqueològiques recuperades.

Com historiador, vull destacar el gran esforç que en Josep Eixarch va fer per investigar en el passat dels pobles de la nostra comarca i per difondre els resultats de la seua recerca. La Història es fa tocant de peus a terra, des dels arxius o des dels jaciments arqueològics, i d'ací poden elaborar-se després les explicacions generals. En relació amb la Moleta, cal reconèixer l'impuls que va donar al seu coneixement amb la publicació de nombrosos treballs i la constitució del Museu Municipal. Va començar a fer-ho en uns temps difícils, amb pocs recursos i molt d'esforç personal. I avui podem dir amb satisfacció que aquest no ha segut estèril, que la llavor que ell va plantar ha germinat i ara és cosa de tots intentar que done els fruits desitjats.

Amb la transcripció de la Carta Pobla de Forcall a les seves mans l'any 1996

MAESTRO EIXARCH

Víctor Manuel Amela

Conocí a Eixarch en el Forcall del año 1980, siendo yo un zangolotino sin los veinte años cumplidos. Fue en las escaleras de la Casa de la Vila, adónde acudí con mi tío Josep Amela y con Antonio Cervera (descansen ambos en paz) para rendir visita al pequeño museo local, del que Eixarch se sentía legítimamente orgulloso. Recuerdo que nos ilustró en la visita con sus conocimientos, y que yo le pregunté acerca de las raíces íberas y romanas de Forcall. Recuerdo también que nos comentó alguna de las páginas del diario del "tío Muerte", memorias autógrafas y manuscritas en un cuaderno de un barbero forcallano de finales del siglo XIX, exhibidas entonces en una mesa-vitrina del museo...

Yo era por entonces un lector ávido de las "Pinceladas históricas" de Eixarch en "Bisgargis". Disfrutaba mucho de sus investigaciones sobre el pasado de Forcall, su escrutinio de actas notariales de hace siglos, su capacidad para vivificar la historia de este pueblo. Con sus artículos, Eixarch me hizo entender que la historia no son fechas y nombres, sino historias pequeñas y concretas... sobre una casa, una calle, un molino, un puente, una huerta, un mas, una fiesta.

Eixarch trabajó para que los forcallanos del presente fuesen conscientes de la vida de sus antepasados, y así inyectó orgullo e identidad al Forcall del presente. Eixarch nos enseñaba que nuestros mayores laboraron mucho para que nosotros estuviéramos aquí, y que nuestro pueblo era el fruto de aquellos desvelos, sudores, trabajos y días. Leer a Eixarch en "Bisgargis" era muy placentero para mí, nostálgico de un Forcall que no había conocido, el de un pasado que yo mitificaba. Su trabajo, que seguiría creciendo con los años, por entonces ya era para mí un regalo

inapreciable—como sigue siéndolo—para todos los que amamos Forcall, puesto que imprime relieve y profundidad a nuestra entrañable querencia. Tímido pero agradecido, recuerdo que me envalentoné y me atreví a felicitarle por sus artículos. Salíamos del Museo, al pie de las escaleras, y no olvidar lo que allí me respondió: "ahora os toca a vosotros, los jóvenes, coger el testigo y escribir sobre Forcall".

Yo era por entonces un bisoño estudiante de periodismo, y me sentí bendecido por el maestro con un honor inmerecido, como si me ungiese como discípulo. Por eso, algunos años después, osé pedirle que me dejase estudiar el cuaderno del "tío Muerte" con el fin de convertirlo en un trabajo universitario, durante la Semana Santa de 1984: recuerdo con cariño y gratitud la confianza que Eixarch depositó en mí, al depositar en mis manos durante varios días aquel tesoro, por entonces bajo su custodia directa. Viví unos días inolvidables: estaba yo solo, y me relamía al acomodarme al solecito cerca del río, o en la ermita de Sant Josep, o en algún apartado y solitario rincón de mi agrado, y allí gozaba leyendo muy despacito —para que durasen— aquellas líneas que me transportaban por ensalmo a la vida cotidiana del

Rebent la insgnia d'or de la Colònia l'any 2006

Rep de mans de Rodolfo Sales a l'assemblea de l'any 1990 als locals de transports Ferrer una placa homenatge dedicada per la Colònia

Signant llibres l'any 2006

Forcall de un siglo atrás, al mundo de mis abuelos y bisabuelos...

Yo me había comprometido con mi profesor Juan Manuel Tresserras (que veinte años después sería conseller de Cultura de la Generalitat) a entregarle este trabajo al final del curso, para ser evaluado en su asignatura. A Tresserras le entusiasmó el planteamiento de mi estudio de estas memorias de un pueblerino anónimo, que le esbocé en un índice. Tanto le gustó, que bastó ese índice y mis explicaciones para que me concediese Matrícula de Honor. Jamás llegué a matricular ese trabajo, y lo lamento. Seguí leyendo en "Bisgargis" los artículos de Eixarch, así como los libros y misceláneas de los que fue autor.

Lo leía a la vez como si fuese un amigo, alguien cercano, casi un pariente..., y a la vez con la unción de quien liba el licor exquisito destilado por un monje muy sabio en su recoleta celda. De hecho, esa sensación de celda inexpugnable me transmitió su gabinete -donde acudí a recogerle y devolverle el diario del tío Muerte"- en lo alto de su casa forcallana, por cuya ventana se filtraba una luz cristalina y beatífica, de un sol que ha lucido sobre Forcall desde los días de su fundación, para iluminar los hechos de los forcallanos y la mirada de su más eminente estudioso, el inmortal Eixarch.

A LA MEMÒRIA D'ANTONIO CERVERA EIXARCH

Antonio Eixarch Cardona (Expresident de la Colònia Forcallana - Catalana) & Mar Mestre Cervera

No volíem que passe per alt el traspàs d'un forcallà, convençut i defensor de les seues idees, insistent en voler aconseguir tot allò que beneficiaria al poble, sense fer-li un petit homenatge i dedicar-li unes modestes línies.

Nerviós i inquiet recorria sempre la plaça, amb una inquietud permanent en el seu pensament, garantint per damunt de tot el benestar de la seua família. Amb esta idea va emigrar a la "greda", com tans altres, per poder tirar endavant en aquells anys tan difícils de la postguerra.

Gràcies a aquells esforços i sacrificis va muntar el petit negoci de costura i venda de teixits, no per ell, sinó per les tres dones de la seua vida, Pilar, Pilarin i Pepita. I també, perquè pensava que un comerç al poble "sempre dona vida".

Amb uns ideals clars, va formar part dels primers ajuntaments democràtics però mai va voler assumir l'alcaldia. Potser, perquè com reconeixia, "s'aconseguien més coses si et mantenes en segon pla". A més, això d'anar el primer era per gent "més política". Això sí, invertint moltes hores de la seua vida personal, la tossudesa era una altra de les seues característiques, treballant pel poble, amb viatges a Castelló i València i si no recordem malament, fins i tot, a Madrid. Però sempre actuant amb la discreció que el caracteritzava i fent amics per cada racó que xafava.

Primer, el seu objectiu va ser impulsar la "Cooperativa Agrícola Sant Víctor", així es va posar en marxa amb un nou magatzem (on ara s'està construint el poliesportiu). Després, la seua lluita va anar encaminada a què Forcall tingués escola pròpia i que els menuts no es veren en la necessitat de desplaçar-se a altres pobles. Discussions, estires i arronses..., però es va aconseguir. El nequitejava molt que la gent gran no tingués on anar quan es quedaven sols, sense la parella, sense els fills... i va fer i va remoure cel i terra per aconseguir que es construïra l'actual residència per a les persones de la tercera edat. De la mateixa manera, no va ser alie que el poble disposés del centre d'atenció primària amb un servei d'urgències les 24 hores.

Amb la Colònia, malgrat que els seus oncles Bernardo i Josep Eixarch varen

ser fundadors, va ser molt crític en determinades ocasions, inclús en l'època en què el seu tio Bernardo era el president. Però, com home de raó no va tenir mandra ni va escatimar esforços per intercedir i recolzar la petició que la Colònia va fer a l'Ajuntament de disposar d'un espai per poder guardar la seua documentació. A l'agost de 1999, l'Alcalde Manuel Monfort va inaugurar el primer local que varem gaudir i que estava situat a la vella 'Casa del metge'. No va assistir a l'acte, potser que la seua discreció així l'aconsellés.

Cervera simplement ha cregut en el seu poble i en les seues possibilitats, l'ha estimat i ha fet tot el que podia estar a la seua mà per aconseguir les millores i serveis socials bàsics i de primera necessitat, sempre en benefici del poble. Estem segurs que n'hi ha molts com ell i vaja per endavant l'agraïment a tots ells.

A l'Antonio de Pilar, al pare de Pili, al papa de Pepi, al Tono dels seus nets i al Cervera de tots, els seus familiars l'estimarem i el recordarem sempre. I no oblidarem els somriures que el seu besnét Marc encara li furtava cada vegada que el visitava, ni tampoc la seua devoció per la Mare de Déu de la Consolació, a qui li va dedicar les seues últimes paraules.

I de part del Bisgargis, Antonio, estigues on estigues ens consta que llegies amb atenció i curiositat esta revista, et fem arribar el nostre reconeixement i admiració.

Agustín Fuster, alcalde de Villosos, Antonio Cervera i Manuel Monfort, regidor i alcalde de Forcall, Rogelio Tena, alcalde de Villafraña, Redento Armengot, alcalde de Todolella, i Ernest, regidor de Morella.

FORCALL A CANAL 9

En els darrers mesos la presència del nostre poble i dels seus habitants a la televisió autonòmica ha estat majúscula. Tota publicitat que es fa des de les emissions del canal valencià permeten conèixer més de la nostra idiosincràsia, manera de viure, festes, activitats, etc.

En el capítol quaranta del programa Interiors, emès el disset de setembre de l'any passat, vam poder veure la decoració del nostre Palau dels Osset. A continuació alguns "joves" agricultors van aparèixer al programa quaranta quatre del De temporada, emès el nou d'octubre, en aquest vídeo vam veure algunes de les hortalisses, fruites i altres que es cultiven als horts forcallans.

El programa Trau la llengua també ens va visitar al seu divuitè capítol. El forn va ser l'escenari el tretze de novembre. Els dolços del poble van passar a la videoteca de Canal 9.

La nostra vila també va ser protagonista durant el cap de setmana de Sant Antoni, no oblidem que divendres va visitar Forcall i la Santantonà el molt honorable president de la Generalitat Valenciana. Els informatius de l'ens autonòmic van ser generosos amb la nostra festa més coneguda.

Finalment, el 20 de març, molts habitants van ser protagonistes al programa El poble del costat. El programa tractava la rivalitat històrica entre Forcall i Morella. Els savis ens van contar la història, també van ballar els dansants, va eixir la Santantonà, l'artesanía de les espartenyas, la tòfona, el jaciment ibero-romà... i tot plegat va quedar molt simpàtic i, fins i tot diria que amb un to còmic i graciós. Ens vam adonar que els forcallans i les forcallanes tenim un sentit de l'humor molt desenvolupat. Podeu veure aquest programes per internet a www.rtvv.es.

Esperem que ara prompte puguem tornar a veure algun paisà o alguna paisana a la televisió autonòmica.

Extret de : forcallcommagradesximoguarca.blogspot.com.

▲ Els dimonis de Forcall i Morella a la plaça Major.
Foto: Fermín Peris

◀ Festa de 50 aniversari celebrada el passat mes de desembre. Foto: Sergi Bordàs

Els que compliu aquest any 45 i 50 anys i estiguen interessats en celebrar-ho aquest estiu, os podeu apuntar a l'Oficina de Turisme de Forcall.
Telèfon 964171290

DEPORTES

Fermin Peris

■ PREBENJAMIN ELS PORTS F. C.

En los primeros partidos el equipo de futbol de Els Ports C. F. que juega en Forcall, lo pasó muy mal al ser casi todos jugadores nuevos, que jugaban por primera vez a futbol y les costaba mucho entrar en los partidos, pero poco a poco y con dos entrenamientos muy fuertes durante la semana, los niños han ido cogiendo confianza y ritmo a los partidos y en los últimos encuentros han desarrollado un gran futbol que está dejando muy contentos a los aficionados.

San Mateo 5- Els Ports 2, Els Ports 1 - Benicense 1, Alcocebre 6 - Els Ports 2, Els Ports 0 - Torreblanca 3, Peñiscola 8 - Els Ports 0, Els Ports 4 - Calig 3, Futur Vinaroz 7 Els Ports 0, Els Ports 0 - Benicarlo A 12, Benicasim 1 - Els Ports 3, Els Ports 2 - Alt Maestrat 1, Vinaroz 10 - Els

Ports 0, Els Ports 1 - Benicarlo B 5, Villarreal F 0 - Els Ports 2, Els Ports 3 - Alcala 6, Els Ports 3 - San Mateo 0, Benicense 2 - Els Ports 1, Els Ports 3 - Alcocebre 2.

Equipo prebenjamin de Els Ports.
Foto: Fermin Peris

CARA I CREU

Mar Mestre

■ TIREM...O ESTIREM!!!

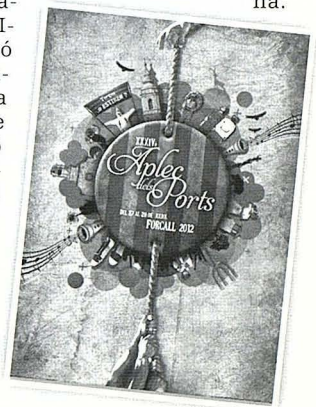
El passat 1 de març es va fer públic el cartell de l'Aplec dels Ports 2012 que se celebrarà a Forcall els dies 27, 28 i 29 de juliol. Amb el lema "Tirem...o ESTIREM!!!", el disseny es obra d'Ivan Rodríguez Piquer, un jove de La Mata, que s'ha servit dels elements forcallans més característics per donar-li forma al símbol de la festa comarcal per excel·lència.

L'organització, que treballa amb il·lusió i energia, està preparant un programa molt complet amb tot tipus d'activitats. Mitjançant la pàgina web (www.aplecelsports.com), i a través xarxes socials Facebook i Twitter s'informa de totes les novetats que van sorgint al voltant de la festa.

Concerts, teatres, jocs per als més me-

nuts o xarrades, seran alguns dels actes dels que podran gaudir tots aquells que s'apropen fins a Forcall al llarg d'eixena.

Així, la XXXI-Vena edició d'esta celebració tornarà a ser un punt de reivindicació i unió comarcal. Des del Bisgargis vos animem a participar i a col·laborar a l'Aplec dels Ports 2012.

EL TEMPS

ESTACIÓ METEOROLÒGICA "FORCALL"

Miguel Rodés. Gràfics Laia Ferrer.

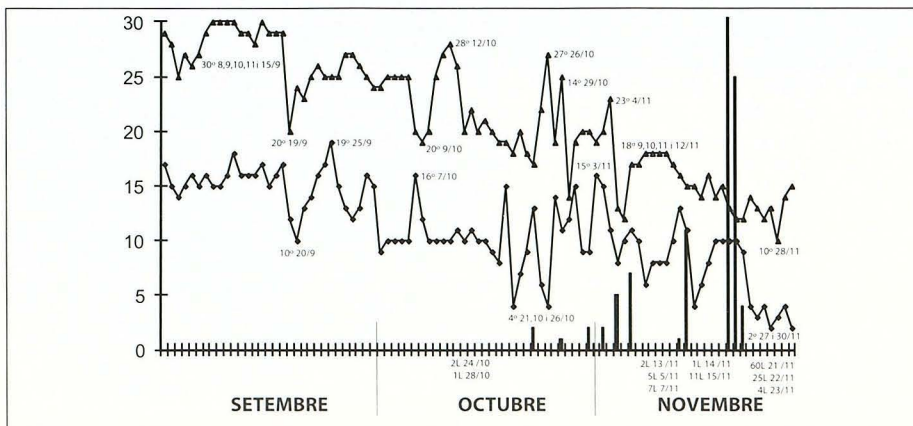
El mes de setembre ha estat força calorós, amb una màxima de 30° els primer dies del mes i una mínima 10° el dia 20, destacant l'absència total de pluja, tant sols destacar les tronades dels tres primers dies que van deixar caure unes poques gotes d'aigua les tempestes seques dels dies 16 i 17. L'octubre ha començat igual i tant sols a final de mes han baixat les temperatures amb unes lleugeres precipitacions els dies 24, 26, 27 i 28, la màxima ha estat de 28° els dies 6 i 12 i la mínima de 4° els dies 21 i 26. El mes de novembre tot ha canviat, les temperatures han baixat i la pluja ha estat generosa, en total 117 l/m², destacant els 89 litres dels dies 21 a 23, destacar els 10° del dia 28 i la mínima de 2° dels dies 27 i 30. Però al desembre hem tornat a patir la sequera, tant sols 7 l/m² en tot el mes, el vent de l'oest ha estat present el dia 16 i les temperatures han estat suaus, amb unes màximes de 15 ° els dies 3, 5 i 6, destacant una forta davallada cap a Nadal, amb -2° les nits dels dies 25, 26 i 27. L'any ha començat amb bon temps, 15° els dies 1, 2 i 5 i sense pluges, per anar baixant cap a Sant Antoni, amb unes mínimes de -2° els

dies 12, 13 i 15, després el temps es va anar recuperant tímidament. El dia 16 ens va deixar una bona ploguda, amb 20 l/m² i la primera nevada de la temporada amb una fina capa de neu. El vent va bufar fort de cerç els dies 4 al 6. El febrer ha estat especialment fred, amb una mínima de -5° el dia 4, la neu s'ha deixat veure el dia 5 amb una capa de 2 cm, però la pluja ha estat escassa. El vent a bufat fort, sobre tot els primers dies del mes, el dia 14 acompanyat de mataquerra, al final de mes les temperatures s'han recuperat força, amb una màxima de 17° els dies 26, 28 i 29.

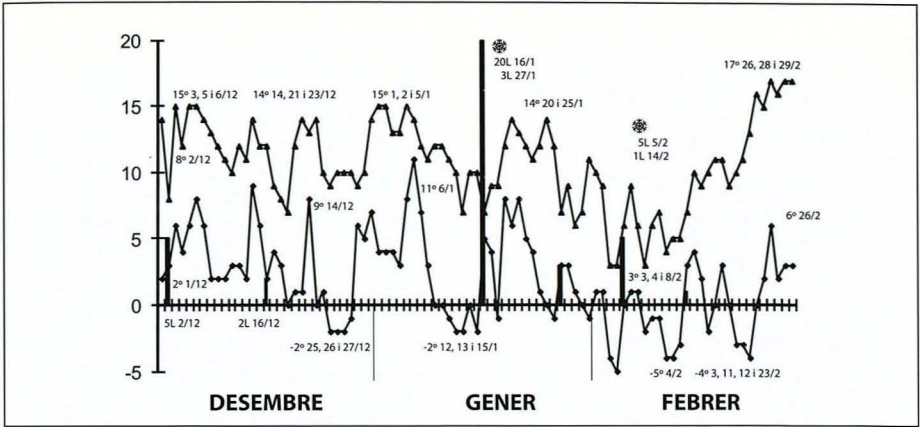
Primera nevada . Foto: Eli M Borràs

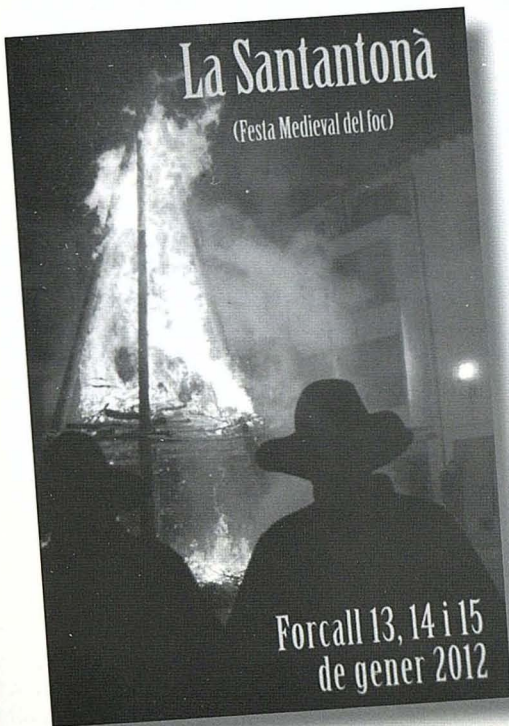
	Mitjana màxima	Mitjana mínima	Total pluja	Màxima vent
Setembre	27,3°	14'9°	0l/m ²	
Octubre	21'8°	10'4°	3l/m ²	
Novembre	16'1°	7'9°	117l/m ²	
Desembre	11,6°	3,2°	7l/m ²	16 oest
Gener	11,1°	2,6°	23l/m ²	4,5 i 6 cerç
Febrer	9,5°	-0,1°	6l/m ²	2,3 i 4 cerç 12 i 19 oest

PROGRAMA SANT ANTONI 2012

Un any més el programa de festes ha estat un dels elements a destacar de la festa, a la portada i contraportada les fotos guanyadores del concurs del any anterior, obres de Adela Ramírez, Àngels Peñarroya i Conxita Cardona.

Al seu interior les habituals salutacions de l'alcalde, del mossèn i dels majorals, les bases del concurs fotogràfic, i uns interessants articles d'Henri Bouché "Forcall: botargas, fuego y otros personajes", Juan Manuel Segura Ferrer "No fa molts anys" i Joaquin Segura Ferrer "Forcall i les seves estelles discoïdals", tot farcit amb variades fotografies.

MAJORALS DE SANT ANTONI

La nostra festa no pot parar i els joves de la Santantonà prendrem la funció dels majorals per al Sant Antoni 2013.

LA PARRÒQUIA

UN POBLE SENCILL VIU LA PASCUA AMB SENCILLESA

per mossèn Juanjo

Am aquest títol voldria començar que és el que hem viscut religiosament al nostre poble aquesta setmana santa:

En primer lloc destacar la participació de la gent, és d'agrair a tots, no tant sol en el llegir si no també en donar idees, això com a capellà és d'agrair moltíssim. Perquè un passe i la gent continua i per tant ens tenim que comprometre amb normalitat i senzillesa a fer totes les coses.

En Segon lloc la participació en el actes litúrgics, en tots ells a segut nombrosa la participació de la gent, sempre tenim que recordar que som un poble petit, i això emmarcar tot però si molta es la gent que participà en tots el actes.

Com sempre el diumenge de Rams vam be-neir el Rams a la ermita se Sant Josep, per la tarda vam fer la processó de la passió.

Processó de Setmana Santa. Foto: Conxita Cardona

Després el Dimecres Sant vam fer el acte Penitencial, el Dijous Sant amb el inici del Tri-duop Pasqual vam començar la Ultima Cena i en ella vam rentar el peus a sis persones d'edat del nostre poble que per diferents circumstàncies pateixen també en la seva vida la Creu de Jesús, per la nit a les 23 hores vam fer l'Hora Santa fins a les dotze. El Divendres a les 11 del matí la gent va resar el via Crucis a l'església per el mal temps.

I a les 17,30 vam fer els Oficis de la Passió i Mort del Senyor i per la nit una multitudinària processó del Sant enterrament.

El Dissabte a les 20 hores començarem amb els xiquets i xiquetes de la catequesi els preparatius de la Vetlla Pascual, ens menjarem un entrepà i després vam encendre el foc del que encendriem més tard el Ciri Pasqual i començarem la Vetlla que dura quasi dues hores el diumenge per el matí a les 09,30 vam fer la processó de l'Encontre i la missa de Pasqua i com no el dilluns a les 16,30 vam sortir per celebrar el goig de la Resurrecció a l'ermita de la Consolació.

Des de aquí voldria agrair als dotze lectors, escolans a prop de trenta persones, que van preparar tot, els qui van sortir a les processons, als que van portar les peanes, escolans els qui van ajudar a la sagristia a vestir la Mare Déu, és a dir a tots i se que algú sense donar-me oblidaré però també a ells gràcies. I com no els joves que amb els seus tambors donaven un sentit d'interioritat profund.

Una vegada més tots junts fem moltes coses bones per a tots i això et porta a lluitar per treballar més i més i no per ser pobles petits ja no podem fer res, ojalà molts llocs

Diumenge de Ramos a Sant Josep. Foto: Conxita Cardona

grans tingueren aquesta participació. Gràcies poble de Forcall tots treballem i aportem per viure millor la nostra fe.

SANT ANTONI 2012

La festa de Sant Antoni a Forcall no s'inicia un divendres amb l'encesa de les tronques. Segons el meu humil punt de vista el tret de sortida del cicle festiu del Sant Antoni del 2012 es va iniciar el llunyà 17 de gener de 2011 amb la missa en sufragi dels confreres difunts i el nomenament dels nous majorals els quals van acabar la seva magnífica funció amb la nit dels botets del 15 de gener de 2012. Des d'aquest fòrum felicito la majoralia per un Sant Antoni tan esplèndid. La festa ha obtingut uns reconeixements pels quals molta gent s'ha implicat amb força. Enguany tot es va iniciar amb el naixement de divendres 13 de gener. Les campanades del rellotge de la plaça van ser, com cada any, marca de l'eixida del dia de la Santantonà. Més d'un centenar de persones ens van reunir a la plaça. Els majorals van encendre les tronques. Ara si, el moment zero, l'instant tan anhelat havia arribat. El Sant Antoni 2012 començava a caminar. Els primers flaixos, fotos, vídeos... omplirien les immaculades targetes de memòria. L'animada conversa no faltava, els crits i els coets animaven la rotllana al voltant de les tronques. Des de xiquets fins a persones majors van voler assistir a l'alfa de la Santantonà 2012. Cadascú va allargar la festa segons les forces, ja que encara restaven tres dies molt intensos. Després d'una estada breu pels llits: l'esquellot d'una banda i la diana dels gaiteros i tabalers del poble de l'altra cridaven a iniciar la jornada. El pavelló de festes fou el primer lloc de reunió. Tot seguit a emprendre les primeres tasques. Calia tallar la capolleta, amanir el maio, escampar la terra, destapar el forat, clavar els puntals i la capolleta, baixar la llenya... La plaça s'omplia de gent, de ramatge i de càmeres de tots els tamanys. La santantonà ja havia menjat, els infants de l'escola estaven agafats a la corda, també persones majors recordant anys pretèrits. Inquietud, nervis, amaniments... Volteig general de campanes des de l'església i, ara si, els quarts del rellotge de l'Ajuntament. La una va sonar. El maio (el més important dels llargs pins) pujava seré,

amb energia. L'arbre cobrava vida. Allà dalt, la capolleta era el centre de la plaça. Una vegada falcat el maio i subjectat amb cordes calia recordar un company. Tothom va guardar un minut de silenci per homenajar Antonio Martínez Gil, en acabar un fort aplaudiment va tancar el sentit recordatori. Durant la vesprada es van clavar les costelles i els cimals i es va vestir la barraca amb ginebre, carrasca i pi. Ja de nit es van concloure les tasques. La plaça s'anava animant amb molts paisans i paisanes i també moltes persones nouvingudes. Calia passar per baix de la barraca acabada. Des dels més joves als més vells, dels més veterans als més novells. Passades les deu de la nit els cremallers enllumenaven la corrua, els dolçainers i tabaleters van tocar la melodia i la comitiva infernal va voltar pels carrers de costum. Els sants van ser colpejats, els botargues van fer malifetes manats pel despullat i la filosa temptava els sants cap al pecat. Arribats a la plaça per segona vegada: la catarsi, el foc, l'èxtasi, les flames, etc. Els botargues van ser derrotats pel

Els Sants. Foto: Víctor M. Amela

be. Acabada la representació parateatral la pira efimera s'anava consumint mentre milions d'espurnes taronges s'enlairaven i milers de petits fragments de cendra quien sobre caps, barrets i gruixuts abrics. Era el torn dels animals de tot tipus. Després de les voltes pels carrers designats, visita obligada a casa del primer majoral per rebre la coqueta de mitja lliura. Seguidament els cellers, la rostida a les brases de la barraca i el ball al pavelló amb música de qualitat en directe que es va allargar fins la matinada. Quan alguns mortals encara torraven a les tronques, altres ànimes apareixien per netejar qualsevol resta de la barraca, les cendres i la terra. La plaça estava neta de l'efimera construcció. El següent acte va ser la missa solemne. L'església atapeïda amb molts devots de Sant Antoni. La processó seriosa i fidel a la tradició amb moltes persones i atxes. Després la pasta a casa dels majorals. En finalitzar aquest acte de nou torn per a les cavalleries i les grupes per a fer la cercavila. La vesprada va ser per a un acte molt esperat pels més joves. La llaurà i la sembrà va fer aparèixer dels imaginaris solcs: mandarines, cacaus, nous, caramels i altres lle-

polies. Les disfresses del Carnestoltes també van sortir a la plaça. El ball rodat amb moltes parelles, fet que és normal quan hi ha majorals. En acabar totes les parelles a prendre la pasta a casa de la majoralia. L'orquestra de dissabte de nou de gran qualitat i amb festa fins les primeres llums del dia. El dia dels Botets consisteix en la rostida de xulles a la plaça amb un clima excel·lent, molta gent i una avinença dignes de lloar. Per tancar el Sant Antoni 2012 les carreres, les olles i els botets que van posar a prova les habilitats dels més jovenets del poble. Molts i moltes compatriotes van haver de fer els embalsums perquè tocava deixar el poble amb mal sabor de boca i els ulls aigualits. L'endemà feina o classes ens esperaven.

Mentre el temps passa, haurem d'agafar-nos als records del Sant Antoni 2012 pensant que de seguida tindrem més actes santantonencs. Moltíssimes gràcies majorals.

Visca Sant Antoni Visca Forcall.

Extret de: forcallcommagradesximoguarca.blogspot.com

Dia de la pasta de la rotlleta.

Fotos: José Ramón Gil

◀ Dia de tallar el maio.
Foto: Sergi Bordàs

▶ Els majorals.
Fotos: José Ramón Gil

▶ Forrcallanes a la rondalla.
Foto: Sergi Bordàs

NOTÍCIES BREUS

■ NAIXEMENTS

El dia 7 de juny, a Castelló, **Marc Mestre Guardiola** fill de Javi i Begoña (ca Corrico).

El dia 11 de setembre de 2011, **Victor Buj Segura**, fill d'Asun i Antonio, net de Pilar (Juliana) i Severino (Marianet).

El dia 11 d'octubre de 2011, **Estela Nebot Ejarque**, filla de Gemma (ca flo) i Pepe.

El dia 11 de novembre de 2011, a Forcall, **Dafne Grau Castel**, filla de Lidón i Enrique

El dia 5 de desembre de 2011, **Magda Cavallini Charles-Harris**, filla de Montse i Benjamin (Ca Ximolín), neta de Carme Ferrer.

El dia 22 de desembre de 2011, a Saragossa, **Javier Escasaín Piquer**, fill de Montserrat i Manuel, nét de Paquita (Surda) i Raimundo (Soler).

El dia 19 de gener, a Castelló, **Maria Catalán Milián**, filla de Francisco Javier i Mari Paz (ca Canari).

El dia 7 de febrer, a Barcelona, **Marcel Peñarroya López**, fill de Víctor i Ruth, nét del vocal emèrit Victor i Ana Asensio.

El dia 14 de Febrer, a Forcall, **Delia-Ioana Voicu**, filla de Ionel i Mihaela-Catalina.

El dia 21 de febrer, a Pequín (Xina), **Adrià Sancho Zahi**, fill d'en Victor i Suzy, nét l'Antonietta i d'en Joaquim (Terrassa) descendent de "Ca Camilo" i de "Ca Pastablana".

El dia 22 de febrer, nat a Besanó (Girona) en **Glauc**, fill de Gemma Llac i Oriol Moya Ahufinger i net de Victoria Ahufinger (Vito) i Xavier Vela.

El dia 28 de febrer, a Castelló, **Victor González Garcia**, fill de Carles i Ana (Ca Tonet i Morondo).

El dia 1 de març, a Castelló, **Ivet Lluch Martínez**, filla de Maria Jesús i José Manuel.

El dia 2 de març, a Castelló, **Mateu Langa Omedes**, fill de Joan Carles i Carmen (Ca Serrano).

El dia 9 de març, a Castelló, **Xavi Pérez Sales**, fill de Santi i Maite (ca el Bitxo), enhorabona al nostre alcalde pel seu primer fill.

■ FESTA DE SANTA ÀGUEDA

L'associació de dones Els Tres Rius va celebrar l'11 de febrer la festa de Santa Àgueda.

■ EXPOSICIÓ AL PALAU DELS OSSET

El dissabte 3 de març es va inaugurar l'exposició conjunta de l'escultor cubà Nil Manrique i de l'artista forcallana Paqui Fuster que presenten les seves obres en el marc incomparable del recentment inaugurat Hotel del Palau dels Osset

■ DEFUNCIONS

El passat mes d'octubre, a Sant Hipòlit de Voltregà, **Ricardo Borrás Escorihuela** (Ca Cacau), als 87 anys.

El dia 9 de gener, a Forcall, **Victor Omedes Miralles**, als 88 anys.

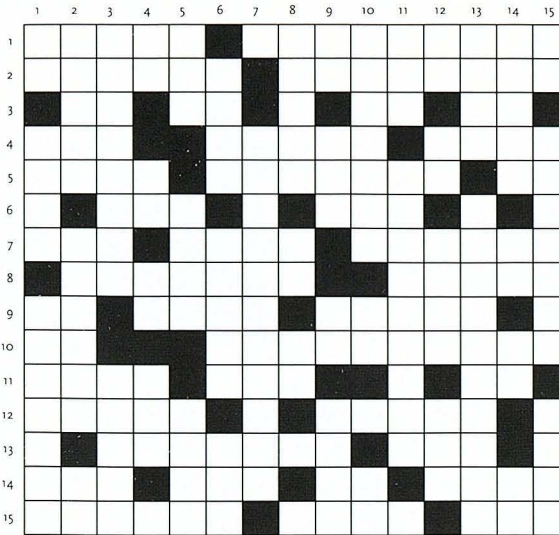
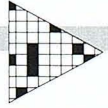
El dia 2 de març, a Sant Cugat del Vallés, **Otilia Segura Guarch** (vídua de José Querol), als 86 anys.

El dia 5 de març, a Forcall, **Antonio Cervera Eixarch** (ca Fortanet), als 85 anys.

El dia 8 de març, a Barcelona, **Pilar Viñals Guimerá**, als 88 anys, va ser enterrada a Forcall.

En pau descansin.

CRUCIGARGIS n° 60 *per Francesc Carceller*

“PROFESOR D. JOSÉ EIXARCH FRASNO”

HORIZONTALES: 1. Labrais la tierra. Lugar cercano a Forcall al fondo del puerto de Querol. 2. Chafardear. Borrar. 3. Conozco. Neutro. Cinco. Ciento uno. Al revés, matrícula. 4. Empresa española que cotiza en bolsa y cuyo referente es un presidente de un club de fútbol de primera división. Familiarmente, Rosario. Siglas del partido actualmente en la oposición. 5. Nombre y primer apellido del profesor homenajeado. Seguridad Social. 6. La primera. Pueblo gallego. Consonante. Existir. Cierta forma de vendaje. Cien. 7. En catalán, liso. Asesina. Calmado, tranquilo. 8. Al revés, gracia, salero. Comportamiento infantil e incoherente en personas de edad. 9. Artículo. Al revés, mamífero rumiante amigo de Santa Claus. De

nuevo al revés, grabo en la piel una leyenda o dibujo. Vocal. 10. Consonante. Localidad de la que es hijo adoptivo el profesor Eixarch. 11. En catalán, persona allegada a nosotros. Vocal repetida. Otra vocal. Entrega. 12. En plural, sustancia que se usa para fabricar cirios. Quinientos. Que no es religioso. Matrícula española. 13. Consonante. Átomo de un mismo elemento. Existir. Uno. 14. Al revés, barco. De nuevo al revés, exprese alegría. Contracción. Va de adentro afuera. 15. Segundo apellido del profesor. Sobre este bandolero también hizo estudios y trabajos Don José Eixarch. Socorro.

VERTICALES: 1. Al revés, nota musical. De nuevo al revés, el tallo seco de los cereales. Y nuevamente al revés, pueblo natal del profesor Eixarch. Cresta escarpada de un monte. Interpretenme un escrito. Voz de mando. 3. Dar un golpe con contundencia y certeza. Nombre de mujer. 4. Al revés, matrícula catalana. Siglas de continente. Al revés, escuché. Al revés i en catalán, recipiente de lona. Consonante. 5. Condimento. Líder musulmán. Al revés, embarcaciones. 6. Toqué suavemente. Al revés, cierto cereal. Pariete. 7. Cinco. Una de las principales actividades de José Eixarch. 8. Al revés, ciudad de la comunidad valenciana. Al revés, entrega. Artículo. Matrícula. Consonante. 9. Consonante repetida. Nivel en la superficie. Vocales. Alabar. 10. Bebidas. Unión Democrática. La primera. Artículo neutro. 11. Romanos sin sentido. Culminéis la cresta de un monte. Cien. 12. Seis. Factor analítico del cabello. Al revés, precipitarse al vacío. En plural, nombre de letra. 13. Bebida alcohólica. Sugerentes, que invitan a probar. 14. Tubérculos comestibles. Símbolo químico. Otro símbolo. Artículo neutro. 15. Voz de mando. (Dos palabras), nombre de la escuela en donde trabajó en Barcelona el profesor Eixarch durante 30 años.

■ FIRA

V FIRA IBERO ROMANA:

La V Fira Ibero Romana de Lesera tindrà lloc els dies 23 i 24 de juny de 2012.

■ FESTES

FESTES PATRONALS

Les festes patronals d'aquest any el celebraran del 24 d'agost a l'1 de setembre

EL PRESIDENT DE LA GENERALITAT A SANT ANTONI

El President de la Generalitat Valenciana, Alberto Fabra, va visitar Forcall, per a viure els actes centrals de la Santantonà 2012, acompanyat de la Consellera de Cultura, Lora Jhonson, el President i Vicepresident de la Diputació, Javier Moliner i Andrés Martínez, i la majoria d'alcaldes de la comarca i autoritats locals.

Fotos: Vicenç Pascual i Sergi Bordàs

APARTAT DE CORREUS, 25140 - 08080 Barcelona

E-mail: cforc@hotmail.com

www.competic.es/coloniaforcallanocatalana

EXEMPLAR GRATUÏT

BISGARGIS: C/ Bruc, 62, pral., 2^a - 08009 Barcelona

EDITA: Colònia Forcallano-catalana. - REDACCIÓ: Carme Ferrer i Sergi Bordàs.

IMPRIMEIX: TORMIQ, S.L. Arts Gràfiques - Major de Sarrià, 139 - 08017 Barcelona
Tel. 93 203 36 98 - Fax 93 203 35 12 - info@tormiq.com

FOTOS: Anna Bou, Conxita Cardona, Ismael Cambó, Vicent Pascual i Sergi Bordàs.